

Говард Рорк сміявся.

Голий, він стояв на краю скелі. Далеко внизу стелилося озеро. Вибух граніту, що зупинився в польоті над нерухомою водою. Вода здавалася непорушною, каміння — плинним. Гранітні брили наче закарбували момент битви, коли удар зустрічає удар і супротивники застигають на мить, динамічнішу за сам рух. Камінь, зволожений сонячними променями, сяяв.

Озеро у долині було схоже на тонкий сталевий диск, що розтинає гранітні брили. Скелі віддзеркалювалися у воді: здавалося, вони починаються і закінчуються в небі. І весь світ мовби зупинився у просторі — наче острів, що пливе в нікуди, припнутий якорем до ніг чоловіка, який стоїть на скелі.

Його силует виділився на тлі неба. Це було тіло, утворене довгастими прямыми лініями і кутами, з вигинами, що перетікали в площини. Він стояв нерухомо, випроставши вздовж тіла руки з повернутими назовні долонями. Відчував свої, туго зведені, лопатки, вигин ший і vagу крові, що стугоніла в руках. Він відчував повів вітру за спиною, у вигинах хребта. Вітер куйовдив його волосся. Воно було ані світле, ані руде, а такого самого кольору, як шкірка достиглої помаранчі.

Він сміявся з того, що сталося цього ранку, і з того, що ще мало відбутися.

Він знов, що на нього чекають важкі часи. Залишалися нерозв'язані питання і план дій, який ще слід було виробити. Він знов, що мусить поміркувати про це. Але також знов, що не міркуватиме, тому що йому все було ясно, тому що план визрів давно, тому що йому хотілося сміятися.

Він хотів про це поміркувати. Але забув, тому що дивився на граніт.

Він перестав сміятися, коли його погляд зупинився на навколошньому пейзажі. Його обличчя було наче закон природи — незаперечний, незмінний, невблаганий. Високі вилиці над виснаженими, впалими щоками; сірі очі, холодні й застиглі; зневажливі, міцно стиснуті вуста, рот ката чи святого.

Він дивився на гранітні брили. «Їх слід розрізати, — подумав він, — і зробити з них стіни. — Він глянув на дерево. — Розпилити і збити з них крокви. — Він дивився на смугу іржі на камінні та думав про залізну руду під землею. — Розплавити і перетворити на бруси».

«Ці скелі, — думав він, — стоять тут для мене; вони чекають на дріль, динаміт і мій наказ; чекають на те, щоб бути розрізаними, розірваними, розбитими і відродженими; чекають на форму, яку їм нададуть мої руки».

Натім він струсонув головою, бо згадав цей ранок, і те, скільки справ іще слід зробити. Ступив до краю, підняв руки і пірнув у небо під собою.

Перепливши озеро, Рорк дістався кам'янистого берега, де залишив свої речі. Здавалося, йому не хотілося звідси йти. Протягом трьох років, відколи замешкав у Сентоні, він приходив сюди розслабитися, попллати, відпочити, подумати, побути на самоті й відчути себе живим, що-йно випадала вільна годинка, а це траплялося нечасто. Здобувши свободу, він насамперед запрагнув прийти сюди, позаяк знов, що приходить сюди востаннє: цього ранку його виключили зі школи архітектури Сентонського технологічного інституту. Він одягнув старі джинси, сандалі, сорочку з коротким рукавом, на якій бракувало більшості гудзиків, — і покрокував вузенькою стежкою поміж валунів до путівця, що збігав зеленим схилом до дороги в долині.

Він ішов швидко, зі звичною для нього свободою рухів і розкутістю. Спускався додолу довгою, освітленою сонцем дорогою. Далеко попереду вздовж узбережжя заливу Массачусетс розкинувся Сентон, маленьке містечко, що слугувало оправою для своєї найголовнішої коштовності — відомого інституту, що височів на пагорбі.

Сентон починається зі звалища: сіра купа сміття здіймалася над траповою і ледь помітно диміла, бляшанки з-під консервів виблискували на сонці.

Дорога вела повз перші будинки до костелу — готичної споруди, накритої гонтом, пофарбованим тъмно-блакитною барвою. Міцні дерев'яні контрфорси нічого не підтримували. Громіздкі орнаменти зі штучного каменю облямовували вітражні вікна. Звідси відкривався шлях до довгих вулиць, обрамлених вигадливими, щільно засадженими моріжками. За газонами стояли дерев'яні споруди, над формою яких вочевидь познущалися, пообліплювавши покрученими фронтонами, башточками, мансардними вікнами, випнутими верандами, розчавивши вагою величезних похилих дахів. На вікнах колихалися білі фіранки. Подекуди біля бічних дверей стояли переповнені смітники. Старий пекінес сидів на подушечці обік вхідних дверей, стікаючи слиною. Між колонами веранди тріпотіли на вітрі пелюшки.

Люди оциралися вслід Говарду Рорку. Деякі завмирали, дивлячись на нього з раптовим обуренням. Вони не могли цього пояснити: це було інстинктивне почуття, що пробуджувалося в його присутності у більшості людей. Говард Рорк нікого не бачив. Для нього вулиці були порожніми. Він міг би, не зніяковівши, йти ними голим. Він перетнув центр Стентона, розлогу зелену галявину, обхоплену вікнами крамниць. Вітрини обліплювали нові плакати, що оголошували:

«Вітаємо курс 1922 року! Бажаємо успіхів!» Сьогодні випускники Стентонського технологічного інституту, які почали навчатися 1922 року, отримували дипломи.

Рорк звернув до бічної вулички, де наприкінці довгої низки будиночків, на пагорбі над зеленим виарком, стояв будинок місіс Кітінг. Він мешкав у неї три роки.

Місіс Кітінг була на веранді. Вона годувала двійко канарок, які сиділи у клітці, підвішенні над поруччям. Її пухка маленька ручка завмерла на півдорозі, коли вона побачила Говарда. Жінка поглянула на нього з цікавістю, водночас намагаючись надати обличчю співчутливого виразу: одначе їй вдалося лише продемонструвати, що ця спроба потребувала значних зусиль.

Рорк перетинав веранду, не зауважуючи господині. Вона зупинила його:

— Містер Еркін!

— Так?

— Містер Еркін, я так співчуваю з приводу... — Вона сором'язливо зам'ялася. — З приводу того, що сталося цього ранку.

— А що сталося? — запитав він.

— Вас же відрахували з інституту. Не можу висловити, як мені шкода. Я лише хочу, щоб ви знали, що я переживаю за вас.

Він стояв, дивлячись на неї. Вона знала, що він її не бачить. «Тобто, — подумала жінка, — не те щоб не бачить». Він завжди пильно дивився на людей, і від цих його бісових очей ніколи нічого не вислизало, проте його погляд змушував людей почуватися порожнім місцем. Він просто стояв і дивився, нічого не відповідаючи.

— Але ось що я скажу, — продовжувала вона далі, — якщо хтось у цьому світі страждає, то це лише через непорозуміння. Вам, певно, доведеться забути про фах архітектора? Але молодий чоловік завжди може заробити на пристойне життя, влаштувавшись секретарем, продавцем або ще кимось.

Він повернувся, щоб іти.

— Містер Еркін! — вигукнула вона.

— Що?

— Коли вас не було, телефонував декан. Цього разу вона сподівалася якоїсь емоційної реакції; це було б усе одно, що побачити його зломленим. Вона не розуміла, що в Роркові було таким, що їй завжди хотілося побачити його переможеним.

— І? — він перепитав.

— Декан, — повторила вона нерішуче, знову намагаючись викликати в нього емоції. — Декан власною персоною, через секретарку.

— І що?

— Вона просила переказати, що декан хоче вас бачити негайно, що-йно ви повернетесь.

— Дякую.

— Чого, на вашу думку, він хоче?

— Я не знаю.

Він відповів: «Я не знаю». Але вона виразно почула: «Мені начхати». І недовірливо вирячилася на нього.

— До речі, — сказала вона, — у Піті сьогодні випускний. Вона сказала це геть недоречно.

— Сьогодні? О так, звісно.

— Для мене це важливий день. Коли я думаю про те, як я заощаджувала і працювала до знемоги, щоб вивчити моого хлопчика... Але я не нарікаю. Я не з тих, хто скаржиться. Пітер — золотий хлопчик.

Вона випросталася. Накрохмалена ситцева сукня так щільно обтискала її дебеле, опецькувате тіло, що аж здавалося, ніби складки вбрання вичавлюють жир до зап'ястків і щиколоток.

— Але, звісно, — продовжила вона похапцем, завзято повертаючись до улюбленої теми, — я не з тих, хто хизується. Одним матерям щастить, іншим — ні. Ми всі маємо те, на що заслуговуємо. Ви ще побачите, чого вартий Піті. Авежж, я не хочу, щоб мій хлопчик загнав себе на роботі, та я дякуватиму Богові за кожен щонайменший успіх на його шляху. Але якщо цей хлопчик не стане найкращим архітектором США, його матері захочеться знати, чому цього не сталося.

Він ворухнувся, збираючись йти.

— Та що ж це я розбазікалася, — прощебетала вона весело. — Ви маєте поквалитися, переодягнутися і бігти. Декан чекає.

Випроставшись, місіс Кітінг дивилася крізь скляні двері услід Рорку, худорлява постать якого саме перетинала її бездоганно охайну вітальню. Він завжди змушував її почуватися незатишно, викликаючи якесь недобре передчуття, наче вона очікувала, що він раптом розмахнеться і розтрощить її кавові столики, китайські вази та фотографії в рамках.